

УДК 741(083.97)

Віктор Сухенко*професор кафедри рисунка НАОМА,
заслужений діяч мистецтв України,***Олександр Засипкін***викладач вищої категорії, методист*

Навчальна програма з дисципліни «Рисунок» у початкових спеціалізованих навчальних закладах (ДХШ)

Анотація. Пропонована авторська навчальна програма з дисципліни «Рисунок» за зовнішньою і внутрішньою структурою успадковує традиційність у її складанні, розподілі бюджету навчальних годин, поступовому ускладненні навчального матеріалу, урахуванні вікових особливостей школярів відповідно до складності завдань тощо.

Водночас авторська навчальна програма має свої особливості – це її максимальна адресність, під час вивчення школярами ключового аспекту образотворчої грамоти – перспективних систематичних, побудованих на філософії чутливості (сенситивності) школярів до певних методик.

Пропонована навчальна програма має скорочений вигляд, аби її можна було вмістити у рамки вимог наукової статті.

Ключові слова: сенситивні періоди, традиція, опедагогізація, вікові особливості школярів, пряма перспектива, ортогональні та аксонометричні проекції, умовний простір картинної площини.

I. Розподіл годин за семестрами

Класи	I		II		III		IV	
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Семестри								
Тижні	16	18	16	18	16	18	16	18
Години за тиждень	2	2	3	3	3	3	4	4
В с ь о г о годин	32	36	48	54	48	54	64	72

Разом за повний курс навчання 508 годин.

II. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА **Мета і завдання навчальної програми**

Навчальний рисунок є одним з головних дисциплін образотворчого циклу, який формує головні якості майбутнього художника. Великий російський художник початку XIX ст. Карл Брюллов вважав, що рисунок становить основу мистецтва, механізм слід розвивати з ранніх років, щоб художник, почавши розмірковувати і відчувати, передав свої думки правильно та без будь-яких труднощів.

Рисунок розвиває та формує не тільки специфічні риси майбутнього художника – такі як відчуття форми, умовного простору, конструкції, пропорції, спостереження, але й загальні здібності людини до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, індукції та дедукції. Рисунок як специфічний вид мистецтва графіки формує в учня відчуття гармонії, краси, інструментарій якого дозволяє йому висловлювати, передавати своє мислення, почуття. Навчальний рисунок сформований у стійку змістовно-процесуальну систему, яка має розгорнуту методологію різного ступеня складності: для початкової художньої школи (ДХШ, ДШ), середньої (училища, коледжі) і вищої (інститути, академія).

Початковий рівень художньої освіти базується здебільшого на методології академічного рисунка, на відміну від вищої школи, яка більше орієнтована на «спеціальний», пов'язаний з певною художньою спеціалізацією.

На сьогоднішній день навчальна дисципліна має серйозні протиріччя, пов'язані як із зовнішнім фактором – європеїзація освіти в цілому, так і з внутрішнім (баланс між традиціями, досвідом і новаторством), які вона повинна постійно підтримувати. Традиційність є головною ознакою школи, зокрема і за змістом навчальної програми, через яку вона виражає свою позицію, методологічну думку. Водночас, життя потребує певних змін, і певній ревізії підлягає в тому числі й навчальна програма як головний документ освіти, але це переосмислення повинно бути мотивованим і науково обґрунтованим.

Формування у школяра почуття умовного простору картинної площини є одним з головних аспектів навчального предмета, на базі якого можна формувати й інші завдання художньої освіти.

Якщо ж дивитися на цей аспект з точки зору сучасної педагогічної концепції – екологізації освітнього простору, – то бачимо, що використання методів прямої перспективи як головного методу художньої школи в побудові умовного простору, не відповідає принципам цієї ідеї. Використання методів прямої перспективи як універсального методу по всій вертикалі системи вікової періодизації школяра, суперечить важливим дидактичним принципам «доступності» та «адресності». Тому вирішення цієї методологічної проблеми є тим прихованим резервом навчальної дисципліни, яку ми намагаємося вирішити за допомогою нашої програми.

Формування перспективного бачення принципово пов'язане з урахуванням викладачем віку школяра, який за роки навчання у ДХШ швидко змінюється. Історія ДХШ це є також історія обґрунтованої критики використання методів прямої перспективи на початковому етапі художньої освіти, яку сьогодні слід розглядати як ідеологічний рудимент партійності мистецтва.

Ми керуємося тим принципом, що методи прямої перспективи слід розглядати не як універсальний метод у побудові перспективних зв'язків на всіх рівнях художньої освіти, а як окремий метод, до якого чутливі (чутливі) школярі ДХШ старших класів. На початковому етапі навчання, або так званому «перехідному», згідно з нашою методологічною ідеєю, ми пропонуємо використовувати методи ортогональної та аксонометричної проекції на основі їхньої опедагогізації. Тому з появою нового погляду на проблему у формуванні об'ємно-просторового мислення і бачення школяра з'явилась і нова педагогічна технологія її впровадження у вигляді навчальної програми.

Метою програми є розробка збалансованого, науково обгрунтованого навчального документа, за допомогою якого викладач здатен формувати у школяра певні знання, вміння, навички з академічної дисципліни «Рисунок» на рівні вимог для початкових навчальних закладів художньої освіти.

ІІІ. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Структура навчальної програми та її зміст взаємозалежні та обумовлюють одне одного. Згідно з положенням шкільного статуту до навчання у перший клас ДХШ зараховують дітей віком від 10–11 років, тобто 5–6 клас середньої школи. Таким чином, повний курс навчання, відповідно до вікової періодизації школярів, охоплює вік, починаючи з 10–11 років і закінчуючи 14–15. Така градація – важлива умова для планування навчального процесу, оскільки викладач з науковою точністю може визначити «зону найближчого розвитку» (В. Виготський) школяра. Школяр віком 11–15 років – підліток, а підлітковий вік має свою градацію: молодший (10–11 років); середній (12–13 років); старший (14–15 років).

Спираючись на шкільну періодизацію, можемо спостерігати не тільки фізіологічне становлення підлітків, але й зіставляти з ним певні методи навчання, до яких він максимально чутливий.

Головною ознакою віку школяра у художній педагогіці є рівень сформованості його графічної мови – семіотичні ознаки, за якими викладач планує певну методiku з формування перспективного бачення підлітка. У структурі програми закладено чотири принципові блоки змістових модулів, які своїм змістом регулюють і обумовлюють рівень складності навчального матеріалу для школярів певної вікової категорії: I – ортогональні проекції у рисунок; II – аксонометричні проекції в рисунок; III – методи прямої перспективи в рисунок; IV – рисунок голови людини.

Кожен з блоків змістових модулів, формує макроструктуру навчальної програми, з поступовим ускладненням навчального матеріалу та збільшенням кількості навчальних годин.

Завдання блоків змістових модулів

Блок змістових модулів I. «Ортогональні проекції у рисунок»:

- набуття знань, вмінь, навичок з образотворчої грамоти на основі філософії «площинного» мислення та бачення школяра (молодший підлітковий вік) з використанням методів ортогональної проекції.

Блок змістових модулів II. «Аксонометричні проекції в рисунок»:

- набуття знань, вмінь, навичок з образотворчої грамоти на основі філософії «рельєфного» мислення та бачення школяра (середній підлітковий вік) з використанням методів аксонометричної проекції.

Блок змістових модулів III. «Методи прямої перспективи у рисунку»:

- набуття знань, вмінь, навичок з образотворчої грамоти на основі філософії «об'ємно-просторового» мислення і бачення школяра (старший підлітковий вік) методами прямої проекції.

Блок змістових модулів IV. «Рисунок голови людини»:

- набуття знань, вмінь, навичок у рисунку голови людини на основі філософії синтетичної перспективи («зацікавленого погляду»).

Водночас, кожен з блоків змістових модулів градується змістовими модулями, утворюючи мікроструктуру навчальної програми. Змістові модулі рівномірно розподіляються упродовж чотирьох років навчання, періодизація яких співпадає з семестровою періодизацією навчального процесу.

IV. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Основним методом навчального рисунка є метод натурального малювання. Але, з точки зору доступності навчання, підлітковий вік в цілому не є сенситивним для цього виду художньої діяльності. Водночас, підлітковий вік є початком формування здібностей до аналітики, і на їхній основі школяр поступово починає цікавитися натурою, чим і повинен скористатись викладач.

Зміст структури програми враховує поступовість ускладнення перспективних систематик, якими користується школяр та які відповідають його розумовим здібностям на певному етапі фізичного розвитку.

Для того, щоб привабити школяра до занять натурним рисунням до структури даної програми введено завдання, які частково використовують методи натурального рисуння – це завдання з трансформації натурального рисунка в декоративно-емоційне вирішення методами графіки.

Другим завданням, яке принципово розвиває рефлексію натурального рисунка і водночас виконується на високому емоційному підйомі, є нариси постаті. Школярі позують один одному, намагаючись при цьому максимально досягти зовнішньої схожості свого товариша. Нариси слід виконувати постійно, виділяючи для цього час наприкінці заняття. Такі завдання, як спонтанний рисунок, абстрагований рисунок, рисунок з пам'яті та за уявою розширюють межі навчального рисунка, роблячи його привабливішим і цікавим для підлітка.

Закони рисунка виявляються водночас, як б просте чи складне завдання школяр не виконував. Однак, вивчати їх водночас неможливо. Відповідно до побудови структури нашої програми, школяр вивчає правила, закони й прийоми рисунка поступово і за певним методом; наприклад, змістовий модуль «наскрізне рисуння» слід вивчати у такій послідовності:

- ознайомлення з принципом (формальне вивчення принципу);
- закріплення принципу (школяр не тільки знає, але й здійснює цей принцип на практиці);
- вдосконалення принципу (формування стійкої моторно-сенсорної навички у володінні принципом).

Прямі інтеграційні зв'язки навчальний рисунок має з предметами «живопис», «композиція», «ліплення» (рельєф), які здійснюються на основі формування загальних вмінь, знань, навичок: а) у натурному рисунні; б) у перспективній побудові умовного простору картинної площини.

V. ЗМІСТ НАВЧАННЯ

№ завдання	Зміст змістових модулів, практичних завдань та їхня мета	Кількість годин
I клас. I семестр		
Блок змістових модулів I. «Ортогональні проєкції в рисунку»		
Змістовий модуль №1. «Спонтанний рисунок»		
<i>Мета змістового модуля:</i> формування у школярів навичок спонтанного натурального рисування		
1.	Виконати декілька нарисів абрису листя дерев різних порід без відриву погляду від природи <i>Мета:</i> формування моторно-сенсорних навичок натурального рисування. Знайомство з технікою рисунка «абрис»	1
2.	Виконати рисунок гілок дерев лівою рукою для «правші» і правою – для «лівші» <i>Мета:</i> набуття навичок спонтанного рисування з природи	1
3.	Виконати лінійний рисунок різнохарактерних глеків відносно їхньої осьової лінії <i>Мета:</i> знайомство з поняттям і значенням осьової лінії у рисунку	2
4.	Виконати рисунок двох різнохарактерних глеків на одному аркуші з наступною заливкою силуету тушшю <i>Мета:</i> знайомство з методом порівняння в рисунку, формування у школярів відчуття пропорції, характеру та виразності форми	2
Змістовий модуль № 2. «Аналітичний рисунок»		
<i>Мета змістового модуля:</i> знайомство школярів з методами аналітичного рисунка		
5.	Виконати рисунок прямої лінії методом «координат» <i>Мета:</i> вивчення методу побудови прямої лінії методом «координат»	2
6.	Виконати рисунок прямої лінії методом «векторів» <i>Мета:</i> вивчення побудови прямої лінії методом «векторів»	2
7.	Заповнити формат аркуша рисунком прямих ліній, побудованих різними методами, потім поділити прямі лінії на певні рівномірні відрізки <i>Мета:</i> формування у школярів відчуття рівноваги формату. Вдосконалення рисунка прямих ліній. Набуття практичних навичок у поділі прямих ліній на певні рівномірні відрізки	2
8.	Побудувати просту орнаментальну композицію на основі комбінаторики: прямих ліній, кривих ліній, прямих і кривих ліній <i>Мета:</i> знайомство школярів з методом «побудови» у рисунку	4
9.	Виконати рисунок тональної шкали методом «штрих-тон» <i>Мета:</i> вивчення графічної техніки «штрих-тон», поняття	2

	«щільності» та «пухкості» штриху. Вивчення тонових можливостей графічного олівця	
10.	Виконати рисунок геометричної розетки з доданням тону <i>Мета:</i> вивчення алгоритму аналітичного рисунка та поняття етапності. Вдосконалення навичок побудови комбінованої лінії й техніки рисунка «штрих-тон»	4
Змістовий модуль № 3. «Світлотіньовий рисунок» <i>Мета змістового модуля:</i> вивчення явища світлотіні як засобу передачі об'єму у рисунку		
11.	Виконати рисунок натюрморту на гладкому тлі з предметів, різних за тональною характеристикою. Різницю фактури-тону предметів виявити за допомогою «штрих-тону» <i>Мета:</i> вивчення методів тонального рисунка	2
12.	Виконати рисунок постановки з попереднього завдання при потужному бічному освітленні <i>Мета:</i> ознайомлення з поняттям «світлоподільна» лінія та її значення у тональному рисунку	2
13.	Виконати трансформацію на основі натурального рисунка (завдання № 12) у графічній техніці «гратографія» <i>Мета:</i> вдосконалення навичок роботи з тонального рисунка методами графіки	2
14.	Модульна контрольна робота. Виконати рисунок кактуса у горщику з наступним тональним вирішенням <i>Мета:</i> перевірка фактичних знань, вмінь, набутих школярами під час вивчення блоку змістових модулів № 1	2
І клас . II семестр Блок змістових модулів № 2. «Аксонетричні проєкції в рисунку» Змістовий модуль № 4. «Рисунок призмоподібних тіл» <i>Мета змістового модуля:</i> вивчення методів рисунка призмоподібних предметів на основі принципу аксонометрії		
15.	Виконати лінійний рисунок куба методом аксонометрії <i>Мета:</i> вивчення методів лінійної побудови об'єму куба на основі принципу аксонометрії	4
16.	Виконати рисунок прямокутної призми при бічному освітленні <i>Мета:</i> вивчення методів передачі об'єму прямокутної призми за допомогою тону	4
17.	Виконати рисунок групи призмоподібних предметів методом «віднімання» тону. Робота виконується м'яким графічним матеріалом <i>Мета:</i> вивчення методу передачі об'єму призмоподібних предметів з використанням прийому «віднімання» тону	4
18.	Виконати рисунок натюрморту з предметів побуту, наближених до прямокутної форми на тонованому папері <i>Мета:</i> вдосконалення навичок передачі об'єму предметів прямокутної форми методами графіки	4
19.	Виконати рисунок за уявою на тему «куболюдина» або «кубозвір»	4

	<i>Мета:</i> вдосконалення навички передачі об'єму прямокутної форми методами образної конструкції	
Змістовий модуль № 5. «Рисунок тіл обертання»		
<i>Мета змістового модуля:</i> вивчення методів рисунка тіл обертання на основі аксонометрії		
20.	Виконати рисунок циліндра методом аксонометрії у двох положеннях: лежачи на предметній площині та стоячи <i>Мета:</i> вивчення лінійної версії засобу побудови об'єму циліндра	4
21.	Виконати рисунок циліндра при бічному освітленні. Тональна версія <i>Мета:</i> вивчення тональної версії засобу передачі об'єму циліндра	4
22.	Виконати рисунок натюрморту, складеного з предметів тіл обертання на тонованому папері. Роботу виконують м'яким графічним матеріалом <i>Мета:</i> вдосконалення навички передачі об'єму тіл обертання	4
23.	На основі комбінаторики різних за формою тіл обертання виконати рисунок фантастичної тварини, наприклад «лошарика». <i>Мета:</i> вдосконалення навички побудови об'єму тіл обертання методами образної конструкції	4
II клас. III семестр		
Змістовий модуль № 6. «Рисунок абстрагований»		
<i>Мета змістового модуля:</i> формування у школярів «рельєфного» бачення на умовній картинній площині методами абстрагованого рисунка		
24.	Виконати умовний рисунок методом хаотичного нанесення прямих ліній, які можуть перетинатись між собою під різним кутом. Спостерігати спонтанну композицію, знайти певний рисунок за допомогою тонального вирішення посилити його <i>Мета:</i> в ігровій формі розвивати абстраговане мислення школярів. Вдосконалення штрихової техніки рисунка	3
25.	Методом викривленої геометричної сітки виконати рисунок: а) за уявою – зебри; б) з натури – лежачої тканини. Рисунок виконати у техніці «туш-пензель» <i>Мета:</i> формування у школярів відчуття рельєфу та засоби його утворення на картинній площі	3
26.	Виконати графічну композицію на основі комбінаторики плоских геометричних форм. Перетворити пласке зображення на об'ємне шляхом додавання бічної площини окремим елементам композиції. Посилити об'ємне вирішення моделюванням форми тоном <i>Мета:</i> формування відчуття рельєфу у рисунку умовної композиції	6
27.	Виконати рисунок складної моделі з рухомою точкою бачення, наприклад чайника <i>Мета:</i> формування об'ємно-просторового мислення та бачення у школяра методами абстрагованого рисунка	3
Змістовий модуль № 7. «Рисунок парної форми»		
<i>Мета змістового модуля:</i> вивчення школярами методу побудови парної форми		

28.	Виконати рисунок симетричної архітектурної розетки у фронтальному положенні <i>Мета:</i> ознайомлення з методом побудови парної форми	3
29.	Виконати рисунок симетричної архітектурної розетки у перспективному скороченні <i>Мета:</i> ознайомлення з методом побудови парної форми у перспективному скороченні	6
30.	Виконати рисунок предмета побуту, який має парні форми, наприклад музичного центру <i>Мета:</i> формування навички побудови парної форми	6
Змістовий модуль № 8. «Рисунок комбінованої форми»		
<i>Мета змістового модуля:</i> вивчення методу побудови комбінованої форми		
31.	Виконати рисунок глека при бічному освітленні <i>Мета:</i> ознайомлення з методом побудови комбінованої форми. Вдосконалення методу тонального рисунка	6
32.	Виконати рисунок натюрморту з трьох різнохарактерних глеків при бічному освітленні <i>Мета:</i> вдосконалення навички побудови комбінованої форми та вдосконалення методу тонального рисунка	6
33.	Виконати рисунок з природи дитячої і машинки <i>Мета:</i> вдосконалення навички побудови предметів комбінованої форми	6
II клас. IV семестр		
Змістовий модуль № 9. «Наскрізне рисування»		
<i>Мета змістового модуля:</i> вивчення методу рисунка «наскрізного» рисування		
34.	Виконати рисунок натюрморту з геометричних тіл методом «наскрізного» малювання з додаванням легкого тону <i>Мета:</i> ознайомлення з методом «наскрізного» рисування	6
35.	Виконати рисунок табурету методом «наскрізного» рисування <i>Мета:</i> вдосконалення методу рисунка «наскрізного» рисування	3
36.	Виконати рисунок тканини, яка висить на стіні <i>Мета:</i> ознайомлення школярів з особливостями рисунка тканини	3
37.	Виконати рисунок тканини, що покладена на стілець або прямокутну призму <i>Мета:</i> вдосконалення методу рисунка «наскрізного» рисування у рисунку прихованої форми	6
38.	Виконати графічну композицію на основі попереднього завдання <i>Мета:</i> вивчення методів трансформації натурального рисунка у графічну композицію	6
39.	Виконати рисунок дитячої іграшки, наприклад паротягу або мотоцикла на основі «наскрізного» малювання <i>Мета:</i> вдосконалення методу «наскрізного» рисування	6
Змістовий модуль № 10. «Фактура у рисунку»		
<i>Мета змістового модуля:</i> вивчення школярами графічних засобів у передачі фактури предметів натурної постановки		
40.	Виконати рисунок натюрморту на нейтральному тлі з предметів,	6

	різних за тоном і фактурою <i>Мета:</i> ознайомлення школярів з методами передачі фактури предметів побуту у рисунку натюрморту	
41.	Виконати попереднє завдання у графічній техніці «туш-перо». <i>Мета:</i> вдосконалення навичок передачі фактури предметів методами графіки	6
42.	Виконати рисунок гарбуза або старовинного глека, де чітко видно рисунок фактури цих предметів <i>Мета:</i> вдосконалення навички техніки рисунка у передачі фактури окремих предметів	6
43.	Модульна контрольна робота. Виконати рисунок нескладного натюрморту з предметів побуту і тканиною <i>Мета:</i> перевірка якості засвоєних знань, вмій школярами за вимогами блоку змістових модулів № 2	6
III клас. V семестр		
Блок змістових модулів № 3. «Методи прямої перспективи у рисунку»		
Змістовий модуль № 11. «Рисунок зі стислим умовним простором»		
<i>Мета змістового модуля:</i> вивчення методів прямої перспективи у передачі об'єму моделі та стислого умовного простору		
44.	Виконати рисунок предмета прямокутної форми методом прямої перспективи <i>Мета:</i> вивчення основ методів прямої перспективи у побудові об'єму предметів прямокутної форми	3
45.	Виконати декілька зарисовок предметів побуту прямокутної форми на одному аркуші паперу <i>Мета:</i> вдосконалення вмій і знань законів прямої перспективи у рисунку предметів побуту	3
46.	Виконати рисунок глека методом прямої перспективи <i>Мета:</i> вивчення основ методів прямої перспективи у побудові об'єму тіл обертання	3
47.	Виконати рисунок лежачого глека <i>Мета:</i> вдосконалення вмій і знань законів прямої перспективи у рисунку тіл обертання	3
48.	Виконати декілька зарисовок глека вище і нижче лінії обрїю на одному аркуші паперу за уявою <i>Мета:</i> вдосконалення вмій і знань законів прямої перспективи у рисунку за уявою	3
49.	Виконати рисунок натюрморту з предметів побуту комбінованої форми. Лінійна версія з додаванням легкого тону <i>Мета:</i> вдосконалення методів прямої перспективи у побудові предметів комбінованої форми та створення неглибокого умовного простору	6
50.	Виконати рисунок натюрморту з предметів прямокутної форми та циліндра, на яких нанесений нескладний геометричний орнамент <i>Мета:</i> вдосконалення вмій і знань методів прямої перспективи у	6

	побудові об'єму предметів та умовного простору	
51.	Виконати рисунок хати на сюжетній основі, наприклад «Наша дача» за уявою <i>Мета:</i> вдосконалення вмінь, знань і методів прямої перспективи у рисунку за уявою	3
52.	Виконати рисунок асиметричного гіпсового орнаменту у перспективному скороченні <i>Мета:</i> вдосконалення вмінь, знань і методів прямої перспективи у рисунку гіпсового рельєфу	6
53.	Перетворити рисунок попереднього завдання у графічне рішення <i>Мета:</i> вдосконалення методів перетворення натурального рисунка у графічну композицію	6
54.	Виконати рисунок нескладного натюрморту з пам'яті. Постановка пропонується школярам циклічно <i>Мета:</i> розвиток зорової пам'яті. Вдосконалення рисунка предметів комбінованої форми методами прямої перспективи	6
III клас. VI семестр		
Змістовий модуль № 12. «Рисунок багатшаровий»		
<i>Мета змістового модуля:</i> вивчення методів прямої перспективи у рисунку багатшарового умовного простору		
55.	Виконати рисунок натюрморту з предметів побуту з чітко вираженими просторовими шарами <i>Мета:</i> побудова умовного простору картинної площини у багатшаровому рисунку	9
56.	Виконати трансформацію натурної постановки (попереднє завдання) у декоративно-емоційний рисунок <i>Мета:</i> стимуляція зацікавленості школярів до натурального рисування. Вивчення графічних методів трансформації натурної постановки у декоративно-емоційний рисунок	6
57.	Виконати рисунок куточка інтер'єру <i>Мета:</i> вдосконалення методів конструктивно-перспективної побудови предметів побуту у багатшаровому рисунку	9
58.	Виконати трансформацію натурної постановки (попереднє завдання) у декоративно-емоційний рисунок <i>Мета:</i> стимуляція зацікавленості школярів до натурального рисування. Вдосконалення графічних методів трансформації натурної постановки у декоративно-емоційний рисунок	6
59.	Виконати рисунок куточка інтер'єру за уявою на тему «Моя кімната» <i>Мета:</i> вдосконалення методів побудови інтер'єру у рисунку за уявою	6
60.	Виконати рисунок нескладного натюрморту з декоративними квітами у горщику на підвіконні. Тональна версія <i>Мета:</i> ознайомлення з явищем «контр-ажур» у рисунку	9
61.	Виконати тематичний рисунок «Моя вулиця» на основі попередніх замальовок та спостережень <i>Мета:</i> вдосконалення методів прямої перспективи у багатшаровому	9

	рисунку	
IV клас. VII семестр		
Змістовий модуль № 1. «Метод «обрубубання» у рисунку»		
<i>Мета змістового модуля: вивчення школярами методу рисунка «обрубубання»</i>		
62.	Виконати зарисовки зім'ятого паперу <i>Мета:</i> вивчення принципу методу «обрубубання»	4
63.	Виконати декілька замальовок опудала птаха методом «обрубубання» <i>Мета:</i> вивчення методу рисунка «обрубубання»	4
64.	Виконати рисунок натюрморту з гіпсовою маскою «Лев» <i>Мета:</i> вдосконалення методу рисунка «обрубубання» у тривалому натурному рисунку	8
65.	Виконати трансформацію натурної постановки (попереднє завдання) у декоративно-емоційний рисунок <i>Мета:</i> вдосконалення графічних методів трансформації натурної постановки у декоративно-емоційний рисунок	8
Змістовий модуль № 14. «Рисунок елементів архітектурної ліпнини»		
<i>Мета змістового модуля: вивчення алгоритму рисунка складної форми на основі принципу конструктивного мислення</i>		
66.	Виконати рисунок високого гіпсового орнаменту <i>Мета:</i> вдосконалення практичного алгоритму тривалого рисунка складної моделі	8
67.	Виконати трансформацію рисунка гіпсового орнаменту (попереднє завдання) у декоративно-емоційний рисунок <i>Мета:</i> вдосконалення графічних методів трансформації натурної постановки у декоративно-емоційний рисунок	8
68.	Виконати рисунок доричної капітелі <i>Мета:</i> вдосконалення конструктивного мислення і бачення школяра у рисунку складної форми	8
69.	Виконати замальовки іонічної капітелі у двох положеннях на одному аркуші паперу <i>Мета:</i> вдосконалення конструктивного мислення і бачення школяра у рисунку складної форми	8
70.	Модульна контрольна робота. Виконати рисунок тематичного натюрморту з чітко вираженими просторовими шарами <i>Мета:</i> перевірка якості засвоєних знань, вмій за вимогами блоку змістовних модулів № 3	6
IV клас. VIII семестр		
Блок змістових модулів № 4. «Рисунок голови людини»		
Змістовий модуль № 15. «Рисунок гіпсової голови людини»		
<i>Мета змістового модуля: ознайомлення школярів з основами рисунка гіпсової голови людини</i>		
71.	Виконати рисунок умовної геометричної голови людини («голова-куб», «голова-яйце») у різних ракурсних положеннях <i>Мета:</i> вивчення основних планів голови людини	8

72.	Виконати рисунок голови людини методом «обрубубання» <i>Мета:</i> вивчення конструктивної основи голови людини	8
73.	Рисунок деталей обличчя людини (ніс, рот, око, вуха) <i>Мета:</i> вивчення конструктивно-морфологічного складу деталей обличчя голови людини	12
74.	Виконати рисунок античної голови людини. «Венера Мілоська» <i>Мета:</i> вивчення морфологічного складу у рисунку гіпсової голови людини	8
75.	Виконати рисунок античної голови людини у двох положеннях на одному аркуші паперу <i>Мета:</i> вдосконалення методу «обрубубання» у рисунку гіпсової голови людини	8
Змістовий модуль № 16. «Рисунок голови людини»		
<i>Мета змістового модуля:</i> ознайомлення школярів з основами рисунка голови людини		
76.	Зарисовки голови людини у різних ракурсах <i>Мета:</i> ознайомлення школярів з основами рисунку голови людини	4
77.	Виконати рисунок голови натурника <i>Мета:</i> засвоєння школярами практичного алгоритму тривалого рисунка голови людини	8
78.	Виконати трансформацію рисунка голови людини у графічне рішення (на основі попереднього завдання) <i>Мета:</i> вдосконалення школярами графічних методів емоційного рисунка голови людини	4
79.	Модульна контрольна робота. Виконати рисунок гіпсової античної голови людини («Антиноя») <i>Мета:</i> перевірка якості засвоєних знань, вмій школярами за вимогами блоку змістовних модулів № 4	4
80.	Екзаменаційна робота. Виконати рисунок тематичного натюрморту з чітко вираженими просторовими планами <i>Мета:</i> перевірка якості засвоєних знань і вмій школярами за повний навчальний курс	8

1. Барц А. О. Рисунок в средней художественной школе / Барц А. О. – Москва: Изд-во академии художеств СССР, 1963. – 298 с.

2. Ли Н. Основы учебного академического рисунка / Ли Н. – Москва: Эксмо, 2004. – 478 с.

3. Дейнека А. А. Учитесь рисовать / Дейнека А. А. – Москва: Изд-во академии художеств СССР, 1961. – 222 с.

4. Кулебякин Г. И. Рисунок и основы композиции / Под ред. Т. П. Кильке; 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Высш. школа, 1988. – 128 с., ил.

5. Рисунок. Базовый курс [Текст]: пер. с англ. / П. Станир, Т. Розенберг. – Москва: АСТ: Астрель, 2005. - 239 с.: ил.

Учебная программа по дисциплине «Рисунок» в начальных специализированных учебных учреждениях (ДХШ)*Александр Засыпкин, Виктор Сухенко*

Аннотация. Предлагаемая авторская учебная программа по дисциплине «Рисунок» за ее внешней и внутренней структурой наследует традиционность в ее составлении, распределении бюджета учебных часов, постепенном усложнении учебного материала, учету возрастных особенностей школьников в соответствии со сложностью задач и прочее.

В то же время, авторская учебная программа имеет свои особенности: максимальная ее адресность при изучении школьниками ключевого аспекта изобразительной грамоты – системных явлений перспективы, построенных на философии чувствительности (сенситивности) школьников к определенным методикам.

Предлагаемая учебная программа имеет сокращенный вид, поскольку должна соответствовать требованиям научной статьи.

Ключевые слова: сенситивные периоды, традиция, возрастные особенности школьников, прямая перспектива, ортогональные и аксонометричные проекции, условное пространство картинной плоскости.

Training programme in the discipline «Drawing» in elementary special education – Children’s Art School*Oleksandr Zasyppkin, Victor Sukhenko*

Annotation. The training program of the Children’s Art School curriculum is a major educational document that governs its artistic and educational policy. The proposed curriculum author of discipline «Drawing» for its external and internal structure inherits traditional in its drafting, budget allocation of teaching hours, the gradual complication of educational material, age-appropriate students according to the complexity of tasks and more. Traditional inherited and content of education – formal (ie utilitarian) and non formal (creative tasks) that for many years the school of art crystallized in a stable, consistent, reasonable didactic teaching technology students in mastering specific system knowledge, skills of graphic literacy. To date, the subject matter is experiencing serious contradictions related, both from external factors such as – the Europeanization of our education in general, and internal – balance between tradition, expertise and innovation that it must be constantly addressed. Traditionalism is the main feature of the school including the content of the curriculum through which it expresses its position methodological point. However, life requires certain changes, certain revisions subject including curriculum as the main document of education, but this reconsideration must be motivated and scientifically justified. Forming a student conventional sense of space picture plane, is one of the main aspects of the subjects, on which you can build and other objects of art education. However, if you look at this aspect in terms of modern pedagogical concept – greening educational space, we can see that the use of methods of

direct prospects as the main method of art school in the construction of standard space is not consistent with the principles of this idea. Use of direct prospects as a universal method for all vertical system of periodization age student contradicts important didactic principles of «accessibility» and «targeted» as a solution to this methodological problem is the hidden reserves of discipline that we try to solve with this program. Formation of vision due principally based teacher student age, which for years spent in Children's Art School rapidly changing. History Children's Art School it is reasonable criticism and history of use by direct perspectives of the initial art education, which today should be seen as a relic of an ideological partisanship art. We follow the principle that direct prospects methods should be considered not as a universal method in building advanced communications to all classes of artistic education as a separate method, which sensitive Children's Art School pupils of senior classes. At the initial stage of training, or so-called «transition», according to our methodological ideas, we propose to use methods and orthogonal axonometric projections based on their opedahohizatsiyi. So with the advent of a new look at the problem in the formation of three-dimensional thinking and a vision student, appeared and new educational technology implementation in a training program. At the same time, the author's curriculum is different – the maximum it targeted, while learning students – a key aspect of graphic letters – promising systematic, built on the philosophy of sensitivity (sensory) students to certain methods, which contributes to their teacher more deep and sustainable knowledge, skills. The proposed curriculum is abbreviated in order to fit into the framework of the requirements of the article. At the same time, the author's curriculum is different – this is the maximum it targeted at students studying key aspects of graphic reading and writing – system events perspective, built on the philosophy of sensitivity pupils to certain procedures. It promotes the formation of their teacher more profound and sustainable knowledge, skills.

Key words: Sensitive periods tradition, age characteristics of students, direct perspective and orthogonal axonometric projection, conditional space picture plane.